

Raadsinformatiebrief¹

Onderwerp	Stand van zaken Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie
Portefeuillehouder	W. Breunese
B&W besluit d.d.	23-08-2022

Aan de leden van de gemeenteraad Zaanstad,

Inleiding

Op 8 juli 2021 is het Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie 2021-2026 (kenmerk 2021 5747) vastgesteld door de gemeenteraad. In dit plan worden concrete maatregelen benoemd die de komende jaren in uitvoering worden gebracht. Met deze raadsinformatiebrief willen wij u informeren over de maatregelen die tot nu toe zijn uitgevoerd.

Toelichting

In het Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie is aangegeven dat we in de toekomst bij de ontwikkeling van de stad rekening houden met het veranderende klimaat. Klimaatadaptatie is een brede maatschappelijke opgave. De gemeente kan dit niet alleen. Het is nodig dat ook bedrijven en inwoners een steentje bijdragen.

Het Uitvoeringsplan klimaatadaptatie richt zich op het bergen en afvoeren van extreme neerslag, het verminderen van de zomerse hitte en hittestress, het hebben van grip op droogte en het voorbereid zijn op mogelijke overstroming.

De aanpak richt zich op vijf sporen, te weten;

- het aanpassen van de bestaande stad;
- het stellen van kaders aan gebiedsontwikkelingen en bouwinitiatieven;
- de aanpak in het landschap;
- het stimuleren van klimaatbestendig handelen door bewoners en bedrijven en;
- de realisatie van koppelkansen.

Het vastgestelde Uitvoeringsplan bevat een meerjarenkalender met concrete acties. De uitvoering van die kalender ligt op schema. In deze Raadsinformatiebrief nemen wij u mee in de uitgevoerde acties gedurende het eerste jaar van uitvoering van het plan. We doen dit per spoor. Daarna delen we de aanpak voor het vervolg met u. We sluiten af met de financiële en juridische consequenties.

De resultaten na één jaar uitvoering.

Bestaande stad (spoor 1)

Voor de aanpak van klimaatadaptatie in de bestaande stad zijn de volgende maatregelen genomen voor het openbare terrein:

- Bij rioolvervangings werken zetten we in het op aanleggen van gescheiden regenwaterriool waar dit mogelijk is. Het kan alleen in gebieden waar ook oppervlaktewater in nabije omgeving aanwezig is. Door aanleggen van een gescheiden regenwaterriool wordt het regenwater sneller afgevoerd naar de watergangen. De maatregel komt tegemoet aan de ambitie vanuit het Verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan om de hoeveelheid afvalwater te verminderen die bij de rioolwaterzuivering gereinigd moet worden.
- De Wegwijzer Inrichting Openbare Ruimte Zaanstad (WIORZ) is per januari 2022 geactualiseerd en klimaatadaptief. De Wegwijzer Inrichting Openbare Ruimte Zaanstad (WIORZ) is het handboek hoe in de gemeente materialen worden toegepast en hoe de openbare ruimte wordt ingericht. In dit document is nu ook opgenomen welke maatregelen genomen kunnen worden in de openbare ruimte om

¹Op deze raadsinformatiebrief volgt geen actie van de Agendacommissie. Wanneer u een onderwerp hieruit wilt bespreken dan kunt u dit doen door een raadsinstrument in te zetten. Bijvoorbeeld een rondvraag (primair gericht aan het college van B&W of een agenda-initiatief (primair gericht aan de collega fracties)). Vermeld altijd in het raadsinstrument: wat u wilt bespreken inclusief een korte concrete toelichting.

wateroverlast en hitte- en droogtestress te verminderen. De WIORZ wordt binnen de gemeente als richtlijn gehanteerd voor vervangingsprojecten. Ook ontwikkelaars zijn vaak gehouden aan de richtlijnen zoals in de WIORZ wordt genoemd. Uitgangspunt is dat per project de risico's van klimaatverandering in beeld worden gebracht en dat in de planvorming maatregelen worden genomen om die risico's weg te nemen.

- Bij de vervangingsprojecten openbare ruimte wordt in de projectscope standaard ingegaan op de aanpassingen die nodig zijn om de klimaatadaptatieopgave vorm te geven binnen het projectgebied. De opgaven voor klimaatadaptatie in de openbare ruimte zijn daarvoor op kaart gezet, zodat deze kunnen worden meegegeven aan vervangingsprojecten en ontwikkelingen. Dat gaat om;
 - de waterbergingsopgave in zeer kwetsbare buurten;
 - de nodige koelteplekken en -routes en;
 - de opgave om de norm voor 20% / 30% boomkroonbedekking te behalen.
- We experimenteren en werken daarmee aan draagvlak voor klimaatadaptatieve maatregelen. Zo worden in de Schildersbuurt onder meer waterdoorlatende verhardingen gebruikt, wadi's en werken we met straatprofielen die meer regenwater kunnen bergen. De komende tijd gaan we ervaringen opdoen met het onderhoud van dit soort klimaatadaptatieve maatregelen. Ook wordt hierbij gekeken naar mogelijkheden om minder verhardingen terug te brengen. Bij alle vervangingsprojecten die in 2022 in uitvoering zijn, zal circa 5.700 m² verharding worden omgevormd naar groen.
- Vanuit ervaringen met losse acties, verkennen we samen met gebiedspartners, zoals wooncorporaties en scholen, de structurele aanpak voor klimaatadaptatie in bestaand vastgoed en op particulier terrein. Met de koepelorganisaties van de basisscholen zijn overeenkomsten aangegaan waarbij de intentie is vastgelegd om de komende 10 jaren alle schoolpleinen in Zaanstad te gaan vergroenen. Zes scholen vergroenen deze zomer hun plein en dertien scholen zijn in de initiatieffase.
- We continueren de funderingsaanpak van woningen in de stad en we verkennen de mogelijkheden voor de aanpak van het maatschappelijk vastgoed (aanpak oververhitting, groene daken). Daarmee willen we ook een voorbeeldfunctie vervullen voor anderen,

Nieuwe stad (spoor 2)

We zetten belangrijke stappen met klimaatadaptatie in de plan- en gebiedsontwikkeling:

- Klimaatadaptatie is sinds juni 2021 vast vertegenwoordigd bij de advisering van voorgenomen gebieds- en planontwikkelingen door vakspecialisten. Bij ruim 50 ontwikkelingen is inmiddels geadviseerd op klimaatadaptatie. In de startnotities voor de nieuwe gebiedsontwikkeling is klimaatadaptatie een standaard onderwerp dat wordt meegenomen. Bij gebiedsontwikkelingen bewaken we de watercompensatie, vragen voor elk project een klimaatstresstest en de MRA Basisveiligheidsniveaus klimaatbestendige nieuwbouw worden als uitgangspunt gesteld voor de ruimtelijke ontwikkelingen. In de verdere uitwerking van de projecten moet continu aandacht zijn voor klimaatadaptatie. We constateren dat daadwerkelijke toepassing van het advies in de projecten nog meer 'inregeltijd' vraagt en ook commitment vraagt van de ontwikkelaar.
- We experimenteren met klimaatstresstesten op ruimtelijke ontwikkelingen en de vertaling ervan naar maatregelen. De verplichting is vastgelegd in de WIORZ. Er zijn al een aantal stresstesten daadwerkelijk uitgevoerd en vertaald naar ofwel regels in het bestemmingsplan of randvoorwaarden in overeenkomsten met ontwikkelaars. We experimenteren met de vorm en inhoud van deze stresstesten en sturen bij op de knelpunten die daar uit komen. Dat leidt tot nieuwe haalbaarheidsafwegingen voor o.a. daktuinen, aangepaste stedenbouwkundige plannen, ruimtereservering voor een koele plek met bomen, percentage verhard en bouwpeilen.
- Via meerdere interne bijeenkomsten is gewerkt aan draagvlak voor het (beter) opnemen van klimaatadaptatie in onze standaarden en werkinstructies, zoals het hierboven aangehaalde procesdeel van de Wegwijzer Inrichting Openbare Ruimte Zaanstad (WIORZ). Voor andere documenten wordt op dit moment gewerkt aan (betere) tekstdelen, waaronder de standaarden voor de startnotitie

gebiedsontwikkeling, Anterieure Overeenkomst, Nota Gebiedsoverstijgende Kosten Zaanstad en toelichting Omgevingsplan.

- Het onderwerp klimaatadaptatie is betrokken bij sessies in het kader van de Omgevingsvisie en de verschillende deelgebieden, alsmede bij de APS van verschillende MAAK gebieden. Daar worden de opgavekaarten voor waterberging, hitte/koelte en overstromingsrisico ingebracht. De opgave voor het tegen gaan van wateroverlast en hitte in met name de vroeg naoorlogse wijken langs de Zaan is geagendeerd bij de Omgevingsvisie.
- Vergelijkbare eisen als die in het Uitvoeringsplan klimaatadaptatie staan, zijn door de Metropoolregio Amsterdam (MRA) opgenomen in de eisen voor een 'basisveiligheidsniveau klimaatbestendige nieuwbouw'. Doel van de MRA is om deze richtlijnen regionaal te gaan hanteren zodat voor ontwikkelaars in deze regio een level-playingfield ontstaat. Het college heeft besloten zich te conformeren aan deze richtlijn.

Het landschap (spoor 3)

Klimaatadaptatie is geagendeerd in de Integrale Gebiedsvisie Westzaan en het wordt nader uitgewerkt in het kader van het Uitvoeringsprogramma van deze Gebiedsvisie.

In het komende jaar gaan we aan de slag met dit spoor, via het Uitvoeringsprogramma voor de gebiedsvisie polder Westzaan. Afgelopen jaar is ook input geleverd voor het deelgebied Zaans Buiten van de Omgevingsvisie.

Communicatie en het stimuleren van initiatieven (spoor 4)

We hebben de volgende acties ontwikkeld en in uitvoering voor het stimuleren van klimaatbestendig handelen in en door de stad:

- Communicatiestrategie en –agenda
- Voorlichtingssite met gebruik van de regionale WatZr campagne
- Deelname NK Tegelwippen
- Stimuleren van groene daken
- Actie Geveltuinjes
- Actieplan Groene schoolpleinen
- Subsidieregeling Regentonnen
- Interne werksessies klimaatadaptatie met uiteenlopende afdelingen

Eind 2021 is op basis van de losse ervaringen in 2021 een structurele communicatiestrategie voor klimaatadaptatie opgesteld, met acties voor het lopende halfjaar in een kalender.

Daaraan gekoppeld is een voorlichtingssite op www.buitengewoon.zaanstad.nl waar we naast lokaal materiaal ook handig gebruik maken van de regionale WatZr campagne. Die campagne heeft elk kwartaal één van de vier thema's (wateroverlast, hitte, droogte, overstromingen) waar we kunnen aanhaken bij de communicatiemiddelen die ontwikkeld worden door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

In 2021 haalden we de 14e plek bij het NK Tegelwippen en inmiddels lopen er acties om in 2022 hoger te scoren. We wippen als gemeente actief tegels in onze vervangingsprojecten en vullen dat aan met een aantal specifiek projecten in het kader van 'onnodige verharding'. Zo stimuleren we met voorbeelden bewoners om dat ook te doen. Ook faciliteren we bewoners in 2022 weer met een tegelophaalservice en motiveren we met een omruilservice: ruil een tegel om voor een zakje bloemzaad.

We bieden doorlopend de aanleg van geveltuinjes aan voor onze bewoners en we hebben een gerichte campagne gevoerd met Parteon om huurders een geveltuin te bieden in het voorjaar van 2022. Groene daken stimuleren we met het voorbeeld van de groene daken op bushokjes en de aanleg van een groen dak was onderdeel van de Stappensubsidie. Met de scholenverenigingen en IVM werken we gezamenlijk aan het Actieplan Groene schoolpleinen, wat er op gericht is om de komende jaren alle Zaanse schoolpleinen te laten vergroenen. Op dit moment zijn er 6 pleinen in realisatie en nog eens 13 scholen in de initiatieffase.

De gemeente biedt een subsidie voor regentonnen aan bewoners. Het subsidieplafond van 2022 was met 500 regentonnen al in mei bereikt, waarna de regeling is verruimd zodat 1.000 huishoudens aan de regenton kunnen. Ook voor deze actie worden huurders via de wooncorporaties actief benaderd, zodat we ook juist die groep aanspreken om van de regeling gebruik te maken.

Daarnaast is klimaatadaptatie intern op de kaart gezet, uitgelegd en vertaald naar acties voor verschillende afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie die er mee aan de slag moeten.

Koppelkansen realiseren (spoor 5)

We leggen de koppeling tussen klimaatadaptatie en de verschillende werkvelden van de gemeente steeds beter. Dit is een doorlopend leertraject. Koppelingen die afgelopen jaar (beter) zijn gelegd:

- Uitgangspunten voor natuurinclusief bouwen zitten in de klimaatadaptatieve richtlijnen (MRA) en werken we nu uit in een puntensysteem natuurinclusief bouwen.
- In het kader van de Erfgoeddeal is voor de herontwikkeling van de Rode Buurt in samenwerking met Parteon een voorlopig ontwerp gemaakt dat cultuurhistorische waarden en een klimaatbestendige inrichting combineert.

Om natuurinclusief bouwen concreet in bouwplannen te kunnen meenemen, wordt gewerkt aan een puntensysteem. Dit puntensysteem biedt maatwerk voor de verschillende ontwikkelingen en biedt de ontwikkelaar inzichten hoe hij op een effectieve manier kan bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit in een bouwplan.

Verder zijn gestart om de koppeling te leggen met gezondheid, ouderenzorg, sport en wonen. Ook verkennen we de koppeling tussen energieopgave en klimaatadaptatie voor bestaande woningen: we stimuleren als gemeente woningeigenaren tot isoleren en introduceren daarmee mogelijk het risico op oververhitting in de woning, tenzij klimaatadaptatieve maatregelen meeliftten.

Vervolgaanpak

We liggen goed op schema met de acties in het Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie 2021-2026. Ook merken we dat het niet vanzelf gaat om structureel klimaatadaptief te handelen, zodat we in 2050 een veilige, gezonde leefomgeving hebben. Daarom zetten we het uitvoeringsplan in volle vaart door en hebben daarbij met name ook aandacht voor;

- een betere afweging tussen verstedelijking, kwaliteit openbare ruimte en verkeer;
- het richten van onze communicatie op groepen in de samenleving die klimaatverandering erkennen, maar tot nu toe nog geen stappen hebben gezet om daarop te anticiperen;
- informatieverstrekking over de noodzaak om klimaatverandering ook mee te nemen bij het ontwerpen van nieuw vastgoed en het verduurzamen van bestaand vastgoed en;
- het koppelen van klimaatadaptatie aan ruimtelijke functies en de ontwikkeling daarin, omdat het geen op zich staande opgave is.

We blijven investeren in de sturing en begeleiding van investeringsprojecten en ontwikkelingen, zodat klimaatadaptatie – met meer ruimte voor groen en blauw - standaard in projecten en volkomen normaal wordt. Dat doen we aan de hand van de MRA Basisveiligheidsniveaus klimaatbestendige nieuwbouw, Gemeentelijke Rioleringsplan, Bomenbeleidsplan en de WIOZ. Dit leidt tot een betere integrale afweging tussen de ruimte die nodig is voor wonen, mobiliteit en parkeren en de kwaliteit van de leefomgeving.

De interne communicatie gaan we nog meer richten op meer bekendheid met het aspect klimaatadaptatie in de gemeentelijke organisatie zodat in vervangingsprojecten en planontwikkelingen dit beter betrokken wordt in de integrale afweging om te komen tot de goede keuze voor de stad. Ook willen we bij vervangingsprojecten meer in gesprek met bewoners over een goede inrichting van de openbare ruimte waarbij ook nadrukkelijker het

belang van het aanpassen van de openbare ruimte in verband met klimaatverandering onder de aandacht wordt gebracht.

Ook zijn we ons er van bewust dat we nu nog veel de 'usual suspects' bereiken: inwoners die al overtuigd waren van de waarde van groen, haken aan bij de acties die nu nog veel gericht zijn op groene speldenprikken. Met toekomstige communicatie willen we juist ook groepen aanspreken die nog niet zo bezig zijn met klimaat en vergroenen.

Voor het landelijk gebied willen we beter in beeld krijgen hoe wij en onze gebiedspartners werkelijk kunnen omgaan met de – binnen het klimaatscenario 2050 - onverenigbare functies in dat gebied.

Met betrekking tot het vastgoed gaan we informatie verstrekken over de noodzaak om het klimaatscenario mee te nemen bij de transformatie of renovatie van bestaand vastgoed en bij het ontwerp van nieuw vastgoed. Het voorkómen van oververhitting van woningen, nadat deze zijn geïsoleerd in het kader van de energieopgave, is een bijzonder aandachtspunt. Omdat adaptieve maatregelen gericht zijn om het beperken van schade en stress in de woning, is er geen financiële terugverdientijd op deze investering. Dat maakt financiering van deze maatregelen lastig omdat het investeren in duurzaamheidsmaatregelen veelal gekoppeld zijn aan een terugverdientijd.

Financiële en Juridische consequenties

Voor de aanpak klimaatadaptatie zijn verschillende budgetten beschikbaar. In de begroting zijn structureel de volgende middelen opgenomen.

- In de exploitatie is een bedrag van € 243.000 voor strategische en tactische advisering, subsidieverlening, communicatie, uitvoeringskosten deelname NK Tegelwippen.
- Structureel is jaarlijks een investeringsbedrag van € 300.000 beschikbaar voor vergroening van de stad. Hiervoor worden extra bomen en beplantingen aangelegd. Dit budget is ook gerelateerd aan de doelstellingen van het Bomenbeleidsplan 2020-2050.
- In het Verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan 2020-2024 is een jaarlijks investeringsbudget beschikbaar van € 500.000 voor het nemen van maatregelen voor extreme wateroverlast.

Er is ingezet op het verwerven van subsidies van andere partijen.

- Een bedrag van € 1.000.000 is éénmalig beschikbaar voor vergroening van de Zaandam-oost. Dit is een subsidie vanuit het Volkshuisvestingsfonds.
- Ook in een bedrag van € 1.000.000 éénmalig beschikbaar vanuit het Volkshuisvestingsfonds voor waterbergingsopgave in Zaandam oost. De besteding van beide bedragen uit het Volkshuisvestingsfonds moeten uiterlijk eind 2030 besteed zijn.
- Met de Regionale Impulsregeling vanuit het Rijk heeft Zaanstad een bijdrage van € 807.660 aangevraagd voor de investeringen om de wateroverlast te beperken.

Aanvullend op deze budgetten in de kaderbrief voor een periode van vier jaar een bedrag van € 1.000.000 per jaar opgenomen om te doteren aan een groenfonds om de vergroening van de stad te kunnen realiseren.

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet

Openbaar

Aanpak/uitvoering

Niet van toepassing

Betreft

Actieve informatievoorziening

Opdrachtgever M. Zijp
Marieke.Zijp@

Bijgaande stukken Niet van toepassing

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Zaanstad,

H. v/d Laan, locoburgemeester

Digitaal ondertekend door locoburgemeester H. v/d Laan op 23-08-2022

W.G.M. Stroet, loco-gemeentesecretaris

Digitaal ondertekend door loco-gemeentesecretaris drs. I. Stroet op 23-08-2022